
William M. Hammond

Reporting Vietnam. Media and military at war

Kansas (University Press) 1998, 362 p., geïll., £ 29,50, ISBN 0-7006-0911-3 (0-7006-0995-4: pbk)

Laten we er maar niet omheen draaien: militairen en journalisten in het 'vrije Westen' zullen wel nooit meer de beste vrienden worden. Vochten ze in de 'goede oude tijd' nog wel eens zij aan zij, voor hetzelfde doel, de een met een geweer, de ander met een pen of fototoestel in de hand, sinds de oorlog in Vietnam is het goed mis. Daar werden deze beroepsgroepen elkaars grootste vijanden. Nog steeds denken veel Amerikanen dat hun land als verliezer uit de bus kwam door, jawel: de media. Zij menen dat de eerste televisieoorlog ook op het tv-scherm is verloren. Dat hebben ze geleerd van hun regering. Tegenwoordig worden daarom stringente maatregelen genomen om herhaling te voorkomen. Het gevolg: de feitenloze, abstracte CNN-oorlogen van onze tijd.

Als 'Vietnam' inderdaad zo'n groot omslagpunt was in de recente (Angelsaksische!) mediageschiedenis, dan is de vraag gerechtvaardigd wat er daar eigenlijk misging tussen media en krijgsmacht. William Hammond, onderzoeker bij het 'u.s. Army's Center of Military History', probeert een antwoord te geven op deze vraag in zijn *Reporting Vietnam. Media and military at war*. Het boek is een populaire versie van een grote mediastudie die hij tien jaar geleden verrichte. Die was echter, zoals hij het zelf zegt 'te omvangrijk voor iedereen behalve de meest toegewijde lezer'. Vandaar deze samenvatting.

Uitgangspunt van het boek is dus de aanname dat het startpunt van de verstoorde verhouding tussen Amerikaanse media en militairen de oorlog in Vietnam is geweest. Het geplaagde leger wees daar, geholpen door de regering, gefrustreerd een zondebok aan: de pers. Maar de conclusie dat het verlies van de Vietnamoorlog de schuld was van die pers, was natuurlijk een simplificatie die voorbij ging aan de diepere maatschappelijke en politieke oorzaken van dit nationale trauma. En dat wisten we eigenlijk al. Hammond ontmaskert de oude mythe maar weer eens en laat zien dat de kritiek op het handelen van de pers een typisch voorbeeld is van de oude gewoonte om de bringer van slecht nieuws de schuld te geven van een ongewenste loop der geschiedenis. De pers deed slechts wat die altijd doet: trends in de samenleving volgen en rapporteren over onenigheid binnen het landsbestuur en tussen politiek en maatschappij over de zin en onzin van een oorlog.

Volgens Hammond, die een goed leesbaar overzicht maakte van de Amerikaanse berichtgeving over de Vietnamoorlog, begon deze belangrijke episode in de geschiedenis van de oorlogsverslaggeving meteen al verkeerd. Begin jaren zestig, toen de Amerikanen nog slechts met 'militaire adviseurs' in Zuid-Vietnam aanwezig waren, opereerden journalisten in een voor hen vijandige omgeving: die van de

Diem-dictatuur. Het regime van de Zuid-Vietnamese president Ngo Dinh Diem onderdrukte de eigen pers en trad ook hard op tegen kritische westerse (met name Amerikaanse en Franse) journalisten. Dat zoiets bij deze beroepsgroep een averechts effect had moge duidelijk zijn.

Naarmate de oorlog escaleerde en de Amerikaanse militaire betrokkenheid groter werd, nam de aandacht van de media toe. Daarmee groeide de behoefte bij de Amerikaanse autoriteiten om de nieuwsstroom te managen. In 1965 kwam men tot een *modus operandi*. Van een strikte organisatie van censuur werd afgezien. In plaats daarvan hanteerde het leger voortaan het systeem van 'vrijwillige medewerking'. Dat wilde zeggen: journalisten kregen een accreditatie en min of meer onbeperkte toegang tot frontlijnen, legerbases en faciliteiten, in ruil voor de beloofde zorgvuldig met de informatie om te zullen gaan en geen gegevens te zullen publiceren die lopende operaties en eenheden in gevaar zouden kunnen brengen.

Het was een systeem dat de media in staat stelde om het Amerikaanse publiek een behoorlijk accuraat beeld te geven van de oorlog. Hoewel er vanaf het begin spanningen waren tussen krijgsmacht en media, rapporteerde het journaal over het algemeen, zo vertelt Hammond, op een eerlijke wijze over de zich ontwikkelende oorlog. Deze positieve grondhouding van de verslaggevers sloot aan bij de behoorlijk brede maatschappelijke steun voor de beslissing van de regering-Johnson om actief in de Vietnamoorlog te interveniëren.

Pas toen de stemming aan het thuisfront omsloeg werd de pers kritischer. Terwijl de Amerikaanse samenleving verdeeld raakte in een pro- en anti-oorlogskamp, kwamen militairen en journalisten in een negatieve spiraal van onderling wanbegrip terecht. De Amerikaanse autoriteiten probeerden recht te praten wat krom was, de journalisten probeerden overal iets achter te zoeken. Hammond beschrijft dit proces aan de hand van een wandeling langs de kleine en grote 'ijkpunten' van de

Vietnamoorlog: belangrijke veldslagen, offensieven, de presidentsverkiezingen van november 1968, de invasies van Cambodja en Laos, en een aantal thema's als raciale spanningen, oorlogsmisdaden en drugsgebruik door soldaten. Hij zet leger en pers daarbij steeds op een journalistieke wijze tegenover elkaar.

Ook schetst hij aan de hand van officiële leger- en departementsarchieven het beeld dat de Amerikaanse autoriteiten krampachtig met de publiciteit rond de oorlog omsprongen. Onhandige ontkenningen, woordspelletjes en tegenstrijdige verklaringen van verschillende instanties waren vaak funest voor de geloofwaardigheid van Amerika's gezagsdragers. En alles wat ze geheim wilden houden, lekte op de één of andere manier toch wel uit. De moraal onder de dienaars van het openbaar bestuur werd er namelijk niet beter op naarmate de oorlog voortduurde.

Na de inauguratie van president Nixon in 1969 ging het met de verhouding tussen media en autoriteiten van kwaad tot erger. In toenemende mate geplaagd door de onthulling van 'kwesaties' als de raciale spanningen en het drugsgebruik onder soldaten, en door 'schandalen' als het bloedbad van My Lai, ging de Amerikaanse regering tegengas geven met felle uithalen naar de boodschappers van al dat slechte nieuws. Nixons vice-president Spiro Agnew was de voornaamste woordvoerder van deze tegencampagne, die snel werd opgepikt door het gehavende Amerikaanse leger.

Dit boek vertelt zo het verhaal van de officiële frustratie over een uit de hand gelopen oorlog. Een oorlog die werd uitgevochten op een tijdstip van extreme verdeeldheid in de Amerikaanse samenleving. De media waren ter plaatse om die verdeeldheid en ook die frustratie aan het licht te brengen. En dat viel slecht bij politici en militairen. Hun conclusie dat de berichtgeving een negatieve invloed had op de publieke opinie was echter onjuist, zo concludeert Hammond. Hij gaat mee in de idee dat de Amerikaanse burger vooral zijn eigen weg ging en zich door niets en niemand liet beïnvloeden in zijn meningsvorming over deze oorlog.

Wat nou te denken van dit boek? Militair mediahistoricus Hammond heeft geen onderzoek gedaan dat opzienbarende conclusies heeft opgeleverd. Zijn onderzoek bevestigt slechts de eerdere ontkrachting van een mythe. Wel laat hij hetzelfde verhaal van een heel andere kant zien. Door zijn uitgebreide speurtocht in de Amerikaanse legerarchieven heeft

hij precies het beleid en de strategieën van de legervoorlichters weten te ontrafelen. Die feiten zet hij handig tegenover de daden van journalisten. Het grotere werk waar dit boek de samenvatting van is, is daarom een nuttig naslagwerk dat bekendheid verdient.

Arthur ten Cate